מהדורה למורה – האמנציפציה – שוויון זכויות ליהודים

- מטרה: תרגול מושגים, ציר זמן, דמויות, סיבה ותוצאה וניתוח מקור ביחידה "האמנציפציה – שוויון זכויות ליהודים".
- זמן מומלץ: 40 דקות
- מסלול: רגיל · חט"ב · תיכון
- הפעילות באתר: https://historia-et-hachadasha.sites.tab.bot/yechida-emancipatzia.html

הנחיות להפעלה

- הדף מבוסס על תוכן עמוד היחידה באתר (מושגים, ציר זמן, דמויות, מקורות).
- לוודא: שוויון ליהודי אוסטריה-הונגריה – 1867 (החוקה של דצמבר 1867)
- לוודא: שנות חייו של קלרמון-טונר 1757–1792
- לוודא: 'הצו המביש' של נפוליאון – 1808 (ל-10 שנים)

מפתח תשובות

מושגי יסוד

#	תשובה
1	ג – מתן שוויון זכויות אזרחיות ופוליטיות לקבוצה שהייתה מופלית, כאן – ליהודים.
2	ד – ניהול עצמי של הקהילה היהודית: בתי דין, גביית מסים ומוסדות חינוך משלה.
3	ג – צו של יוסף השני (1782) שהקל על היהודים באוסטריה ודרש מהם השתלבות בתרבות המדינה.
4	ג – שוויון זכויות ליהודים כיחידים בתמורה לוויתור על ייחוד לאומי וקהילתי.
5	א – כינוס של נציגים יהודים שכינס נפוליאון ב-1806 כדי לבחון את נאמנותם למדינה.

השלימו את המושג

#	תשובה
1	הסנהדרין של נפוליאון
2	אזרחות
3	התבוללות
4	אנטישמיות מודרנית

#	תשובה
5	גטו

דמויות ותפקידן

#	תשובה
1	ג – קיסר אוסטריה; 'כתב הסובלנות' 1782
2	ד – חבר האספה הלאומית בצרפת; תמך בשוויון ליהודים כיחידים
3	א – שליט צרפת; אספת הנכבדים והסנהדרין
4	ב – הוגה יהודי; טען שאפשר להיות יהודי שומר מצוות ואזרח נאמן
5	ה – היהודי הראשון שנכנס לבית הנבחרים הבריטי (1858)

ציר זמן

#	תשובה
1	'כתב הסובלנות' של הקיסר יוסף השני באוסטריה
2	שוויון זכויות ליהודים הספרדים-הפורטוגזים בצרפת
3	שוויון זכויות לכל יהודי צרפת
4	כינוס ה'סנהדרין' בפריז
5	בבריטניה מותר ליהודים לכהן בפרלמנט
6	שוויון זכויות ליהודים באיחוד גרמניה

נכון או לא נכון

#	תשובה
1	לא נכון – השנה הנכונה: 1871
2	לא נכון – השנה הנכונה: 1789
3	נכון
4	נכון
5	נכון
6	לא נכון – השנה הנכונה: 1782

סיבה ותוצאה

#	תשובה
1	ב – עלתה השאלה אם להעניק שוויון זכויות גם ליהודים
2	ו – צרפת הייתה הראשונה באירופה שהעניקה ליהודים שוויון מלא (1790–1791)
3	ג – רעיון השוויון הופץ לארצות נוספות באירופה, לעיתים זמנית
4	ד – היחלשות מוסדות הקהילה ושאלות חדשות על זהות יהודית
5	ה – יהודים רבים השתלבו בכלכלה, במדע ובתרבות הכללית
6	א – היו שהגיעו למסקנה שהאמנציפציה לא פתרה את 'שאלת היהודים'

ניתוח מקור: ויכוח באספה הלאומית, 1789

#	תשובה
1	הוא מציע לתת להם את כל הזכויות כבני אדם (כיחידים, כאזרחים), אך אינו מוכן לתת להם מעמד של אומה נפרדת עם שופטים וחוקים משלהם.
2	השוויון ניתן בתנאי: היהודים יקבלו זכויות מלאות כיחידים, ובתמורה יוותרו על האוטונומיה הקהילתית ועל הזהות הלאומית הנפרדת וישתלבו כאזרחים.
3	הוא מסתמך על רעיון השוויון והזכויות הטבעיות – כל אדם זכאי לאזרחות ללא קשר לדתו; וגם על רעיון המדינה המודרנית, שבה כל האזרחים כפופים לאותו חוק.

כתיבה – שאלת המפתח

#	תשובה
—	טענה ברורה, שתי דוגמאות נכונות מהיחידה, הסבר הקשר, משפט סיכום.

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

האמנציפציה – שוויון זכויות ליהודים – דף תרגול

? שאלת המפתח: האם האמנציפציה הייתה 'עסקה' הוגנת – ומה היא דרשה מהיהודים בתמורה לשוויון? · סוף המאה ה-18 – המאה ה-19

חלק א' – מושגי יסוד

הקיפו את ההגדרה הנכונה לכל מושג.

1. מה פירוש המושג "אמנציפציה"?

א) כינוס של נציגים יהודים שכינס נפוליאון ב-1806 כדי לבחון את נאמנותם למדינה.

ב) גוף של רבנים ואנשי ציבור שכונס ב-1807 ואישר את תשובות אספת הנכבדים.

ג) מתן שוויון זכויות אזרחיות ופוליטיות לקבוצה שהייתה מופלית, כאן – ליהודים.

ד) שוויון זכויות ליהודים כיחידים בתמורה לוויתור על ייחוד לאומי וקהילתי.

2. מה פירוש המושג "אוטונומיה קהילתית"?

א) צו של יוסף השני (1782) שהקל על היהודים באוסטריה ודרש מהם השתלבות בתרבות המדינה.

ב) שוויון זכויות ליהודים כיחידים בתמורה לוויתור על ייחוד לאומי וקהילתי.

ג) גוף של רבנים ואנשי ציבור שכונס ב-1807 ואישר את תשובות אספת הנכבדים.

ד) ניהול עצמי של הקהילה היהודית: בתי דין, גביית מסים ומוסדות חינוך משלה.

3. מה פירוש המושג "כתב הסובלנות"?

א) מתן שוויון זכויות אזרחיות ופוליטיות לקבוצה שהייתה מופלית, כאן – ליהודים.

ב) כינוס של נציגים יהודים שכינס נפוליאון ב-1806 כדי לבחון את נאמנותם למדינה.

ג) צו של יוסף השני (1782) שהקל על היהודים באוסטריה ודרש מהם השתלבות בתרבות המדינה.

ד) ניהול עצמי של הקהילה היהודית: בתי דין, גביית מסים ומוסדות חינוך משלה.

4. מה פירוש המושג '"העסקה' של האמנציפציה"?

א) צו של יוסף השני (1782) שהקל על היהודים באוסטריה ודרש מהם השתלבות בתרבות המדינה.

ב) רובע נפרד בעיר שבו חויבו היהודים לגור, בדרך כלל מוקף חומה ושערים.

ג) שוויון זכויות ליהודים כיחידים בתמורה לוויתור על ייחוד לאומי וקהילתי.

ד) כינוס של נציגים יהודים שכינס נפוליאון ב-1806 כדי לבחון את נאמנותם למדינה.

5. מה פירוש המושג "אספת הנכבדים"?

א) כינוס של נציגים יהודים שכינס נפוליאון ב-1806 כדי לבחון את נאמנותם למדינה.

ב) מתן שוויון זכויות אזרחיות ופוליטיות לקבוצה שהייתה מופלית, כאן – ליהודים.

ג) מעמד של חבר במדינה, הכולל זכויות (כמו הצבעה) וחובות (כמו מסים).

ד) צו של יוסף השני (1782) שהקל על היהודים באוסטריה ודרש מהם השתלבות בתרבות המדינה.

חלק ב' – השלימו את המושג

כתבו על הקו את המושג המתאים להגדרה. בחרו מתוך: גטו / הסנהדרין של נפוליאון / אנטישמיות מודרנית / התבוללות / אזרחות

1. גוף של רבנים ואנשי ציבור שכונס ב-1807 ואישר את תשובות אספת הנכבדים. ← ____

2. מעמד של חבר במדינה, הכולל זכויות (כמו הצבעה) וחובות (כמו מסים). ← ____

3. היטמעות בתרבות הרוב עד כדי טשטוש או נטישה של הזהות היהודית. ← ____

4. שנאת יהודים שהתבססה במאה ה-19 על טיעונים גזעניים ולאומיים ולא רק דתיים. ← ____

5. רובע נפרד בעיר שבו חויבו היהודים לגור, בדרך כלל מוקף חומה ושערים. ← ____

חלק ג' – דמויות ותפקידן

כתבו ליד כל דמות את האות של התיאור המתאים.

#		אות	
1	יוסף השני (1741–1790)	____	א. שליט צרפת; אספת הנכבדים והסנהדרין
2	סטניסלס דה קלרמון-טונר (1757–1792)	____	ב. הוגה יהודי; טען שאפשר להיות יהודי שומר מצוות ואזרח נאמן
3	נפוליאון בונפרטה (1769–1821)	____	ג. קיסר אוסטריה; 'כתב הסובלנות' 1782
4	משה מנדלסון (1729–1786)	____	ד. חבר האספה הלאומית בצרפת; תמך בשוויון ליהודים כיחידים
5	ליונל דה רוטשילד (1808–1879)	____	ה. היהודי הראשון שנכנס לבית הנבחרים הבריטי (1858)

חלק ד' – ציר זמן

מספרו את האירועים מ-1 (המוקדם ביותר) עד 6 (המאוחר ביותר).

מספר	שלב
____	שוויון זכויות ליהודים באיחוד גרמניה
____	'כתב הסובלנות' של הקיסר יוסף השני באוסטריה
____	כינוס ה'סנהדרין' בפריז
____	בבריטניה מותר ליהודים לכהן בפרלמנט
____	שוויון זכויות לכל יהודי צרפת
____	שוויון זכויות ליהודים הספרדים-הפורטוגזים בצרפת

חלק ה' – נכון או לא נכון

סמנו נכון או לא נכון. תקנו במחברת כל משפט לא נכון.

#	משפט	נכון	לא נכון
1	בשנת 1806: שוויון זכויות ליהודים באיחוד גרמניה.	○	○
2	בשנת 1871: ההכרזה על זכויות האדם והאזרח; הוויכוח באספה הלאומית על היהודים.	○	○
3	צרפת נתנה ליהודים שוויון ב-1791.	○	○
4	אמנציפציה היא שוויון זכויות.	○	○
5	לפני האמנציפציה היו ליהודים הגבלות רבות.	○	○
6	בשנת 1871: 'כתב הסובלנות' של הקיסר יוסף השני באוסטריה.	○	○

חלק ו' – סיבה ותוצאה

התאימו לכל סיבה את התוצאה שלה.

#		אות	
1	רעיונות הנאורות על שוויון וזכויות טבעיות	____	א. היו שהגיעו למסקנה שהאמנציפציה לא פתרה את 'שאלת היהודים'
2	המהפכה הצרפתית וההכרזה על זכויות האדם והאזרח (1789)	____	ב. עלתה השאלה אם להעניק שוויון זכויות גם ליהודים
3	כיבושי נפוליאון	____	ג. רעיון השוויון הופץ לארצות נוספות באירופה, לעיתים זמנית

#		אות	
4	היהודים נדרשו לוותר על האוטונומיה הקהילתית	____	ד. היחלשות מוסדות הקהילה ושאלות חדשות על זהות יהודית
5	פתיחת האוניברסיטאות והמקצועות החופשיים	____	ה. יהודים רבים השתלבו בכלכלה, במדע ובתרבות הכללית
6	עליית האנטישמיות המודרנית בסוף המאה ה-19	____	ו. צרפת הייתה הראשונה באירופה שהעניקה ליהודים שוויון מלא (1790–1791)

חלק ז' – ניתוח מקור: ויכוח באספה הלאומית, 1789

קראו את המקור וענו על השאלות. על פי רעיונותיו של קלרמון-טונר: אומרים לנו שהיהודים מבקשים להיות נפרדים – יש להם שופטים משלהם וחוקים משלהם. אני אומר: ליהודים כאומה – לא ניתן דבר; ליהודים כבני אדם – ניתן הכול. אין זה מתקבל על הדעת שתהיה בתוך המדינה אומה נפרדת. על היהודים להיות אזרחים כמו כולם. אם אינם רוצים בכך – שיאמרו זאת. אבל איש לא יגזור על אדם שלא יהיה אזרח רק בגלל דתו.

1. מה מציע הדובר לתת ליהודים, ומה הוא אינו מוכן לתת להם?

2. הסבירו כיצד המקור מבטא את 'העסקה' של האמנציפציה.

3. כיצד מתבטאים רעיונות הנאורות בדברי הדובר?

חלק ח' – כתיבה – שאלת המפתח

האם האמנציפציה הייתה 'עסקה' הוגנת – ומה היא דרשה מהיהודים בתמורה לשוויון? כתבו פסקה של 6–8 שורות.

- פתחו במשפט טענה ברור.
- הביאו שתי דוגמאות מהיחידה (מושג, אירוע או דמות).
- סיימו במשפט סיכום.

כרטיס יציאה

מושג אחד מהיחידה שאני יכול/ה להסביר לחבר/ה:

אירוע אחד מציר הזמן והשנה שלו:

שאלה שעדיין יש לי על "האמנציפציה – שוויון זכויות ליהודים":